

DIKSIONERAN'NY

TENIN'NY TANANA MALAGASY

FAMOAHANA VOALOHANY

Prosjekt Madagaskar 2004-2010
Norges Døveforbund og Atlas-alliansen

PROSJEKT 1: TEGNORDBOK/-DVD

FMMs viktigste formål:
BEDRE LIVSKVALITET FOR DØVE PÅ MADAGASKAR

FEDERASIONAN'NY MARENINA ETO MADAGASIKARA

PROSJEKT TEGNORDBOK / -DVD

Bildet er tatt 23. oktober 2010 i Antananarivo. Her ser vi Rinja og Rune. Foto: Ivar.

TETIK'ASA DTT

ARBEIDET MED TEGNORDBOKEN/-DVD 2005 - 2010

Hva er DTT?

- D: Ordliste eller utvikling
TT: Tenin'ny Tanana (det gassiske ordet for tegnspråk)
DTT: Ordliste over gassisk tegnspråk
- eller utvikling av det gassiske tegnspråk

Hva er den spesielle situasjonen i Madagaskar?

- Over 99% av døve i Madagaskar vet ikke noe om tegnspråk
- Utviklingen av Madagaskar Sign Language (MSL) er ikke kontrollert (eller forsket/utarbeidet)
- Ordforråd i MSL er ikke nok.
- Mange hørende søker etter MSL bok eller andre dokumenter på MSL.

Hva er målet med DTT-prosjekt?

- Å arkivere alle brukte ordforråd til å bli bedre kontroll over bruk av dem
- For å fremme MSL
- For å bedre undervisningen av døve
- For å få bedre kommunikasjon mellom døve og hørende
- Og å heve døves livskvalitet på Madagaskar (som er FMMs hovedformål)

Hvem får direkte fordel av DTT-prosjektet?

- Døve mennesker i hver region (23 regioner på Madagaskar)
- Lærere for døve i alle skoler på Madagaskar
- Myndighetene og ansatte ved offentlige kontorer: prest, politi / domstol, sykehus og andre.
- Over 30 000 enkelt personer (hver bok kan bli lest/brukt av 10 personer)

PROSJEKT TEGNORDBOK / -DVD

Hva var de viktigste aktivitetene i det opprinnelige prosjektet?

- 1) 2005-2006: Produsere 300 store bøker, 3000 små bøker og 3200 VHS-er
- 2) 2007-2009: Produsere 2. utgave av boken + den manuelle VCDeR
- 3) 2010-2012: Produsere ukentlig MSL-kurs til TVM (Riks-TV på Madagaskar)

Hvordan var prosjektets gang og hva var problemet?

Oppgave 1: Samle/arkivere tegnene

Fase 1.1: samle ordene (februar 05)

Kommentar: gassisk ord er basis her, spesielle "avledninger" for MSL kommer i tillegg.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Innhenting av kjente ord fra gassisk ordbok	3 døve	2056 kjente ord fra en totalt ca 30 000 ord	Ingen

Fase 1.2: samle bilder for hvert ord (Mars-april 05)

Kommentar: Bare noen få gassiske døve kan gassiske ord. Bildene fortaller bedre enn ord.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Samle bilder fra CD, internett, eller direkte fotografering for hvert ord	Foto: 5 døve, 1 hørende Modeller: 4 døve	1280 bilder som representerer de innsamlede ordene	Noen ord var ikke mulig å vise bare ved hjelp av et bilde

Foto-arbeid, eksempler:

Etter foto-arbeid: Sette gassiske ordet under hvert bilde

Fase 1.3: Samle/arkivere tegn

Kommentar: det er mange av vokabularer som er forskjellig for hver region, på grunn av mangel på MSL arkiv eller ordbok

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
DTT-teamet viser bildene, de døve ur og gi tegn, er de regionale skiltene tatt opp på video	DTT team: 4 personer per region + DTT leder Regional døve: medlemmer av klubber eller unge døve på skolen	12 regioner 2 deafschools 1056 regionale tegn registrert	Kun to døveskolene har akseptert å samarbeide med FMM (Toamasina og Aka.Ma)

Samle/arkive tegn:

Til venstre: Deaf club i Morondava, til høyre: Deafclub i Mahajanga.

Til venstre: Deafclub og studenter i Toamasina, til høyre: Deafclub i Antsirabe.

Oppgave 2: Teknisk arbeid

Fase 2.1: Klassifisering av innsamlet vokabularer (mars-mai 06)

Kommentar: De innsamlede vokabularer må filtreres og klassifisert av tema og grupper.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Utarbeide et operativt 1. trinn MSL database for å lette redigeringsarbeidet	4 døve 4 tolker	Det første trinnet MSL database etablert	Mangel på tid fordi alle deltakerne har sine egne fulltids jobber - og mangel på kvalifisert menneskelig ressurs

PROSJEKT TEGNORDBOK / -DVD

Klassifisering arbeid:

En del av MSL første trinn, operasjonell database

1	NR	mlg	M/S Pst	M/S Drc	M/S Rv	M/S Rnj	Sokajy Pst	Sokajy Drc	S
1547	1588	mirifatra	s	m	M				13
1548	1589	misafu	s	m	M				13
1549	1590	misakafo	m	m	M	M			7
1550	1591	misalalala	m	m	M	M			13
1551	1592	misambotra	m	m	M				13
1552	1593	misaoana	m	m	M				13
1553	1594	misaoatra	m	m	M	M			13
1554	1595	misaraka	m	m	M	M		13 na 8	
1555	1596	misasa	m	m	M	M			13
1556	1597	misava	m	m	S				13
1557	1598	misavoaravoara	s	s	S				
1558	1599	misavosavo	s	s	S				
1559	1600	miseho	m	m	M	M			13
1560	1601	misolelaka	s	s	S				
1561	1602	misonera	s	s	S				
1562	1603	misonga	s	s	S				
1563	1604	misotro	m	m	M				7
1564	1605	mitady	m	m	M				13
1565	1606	mitangorona	s	s	M				13
1566	1607	mitaratra	s	s	M				
1567	1608	mitanka	m	m	M	M			13
1568	1609	mitazana	m	m	M				13
1569	1610	mitokona	s	s	S				13
1570	1611	mitomany	m	m	M	M			13
1571	1612	mitsangana	m	m	M	M			13
1572	1613	mitsiky	m	m	M	M			13
1573	1614	mitsiry	m	m	S			13 na 11	
1574	1615	mivavaka	m	m	M	M			17
1575	1616	mivilana	s	s	S				20
1576	1617	mivory	m	m	M				13
1577	1618	mizana (tsotra)	s	s	M				20
1578	1619	mizana (bascule)	m	m	M				

Oppgave 2: Teknisk arbeid

Fase 2.2: Lage MSL-bilder
(Juni-desember 06)

Situasjon: Fotograferingen skjedde på døveskolen Aka.Ma med grei overføring til datamaskiner.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Fotografere modell som utfører ulike tegn trinnvis + fotografere MSL som avviker fra talespråket	18 døve: 4 modeller 8 MSL skjermer (4 unger + 4 voksne) 2 fotografere 3 datamaskinoperatører 1 tekniker 1 Hørende: DTT leder	3447 tegn	Mangel på tid fordi alle deltakerne har sine egne fulltids jobb eller studier. De første fotoresultatene var ikke tilfredsstillende for president FMM, så nye bilder ble fotografert => trengte mer tid

Fotograferingsteam:

En del av teknisk team (12 av 18 personer)

Oppgave 2: Språklig- og redigeringsarbeid

Fase 2.3: Grafisk arbeid (jan-nov 07)

Situasjon: Bare Aka.Ma har kvalifiserte døve ressurs for dette arbeidet

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Teksting, behandling, optimalisering, lage piler og tall	3 kvalifiserte døve på Aka.Ma En hørende (DTT leder)	3447 bilder klar	En døv medarbeider har forlatt Aka.ma (flyttet til Antsirabe), slik at arbeidet tok lenger tid.

Grafisk workshop

Oppgave 2: Språklig- og redigeringsarbeid

Fase 2.4: Tekstskrivning (Dec07-Apr08)
og oversettelse (Mar-mai 06)

Kommentar: Disse oppgavene trenger noen som forstår både det talte språket og MSL. Bare tolker og de høyt kvalifiserte lærere til døveskolene kan oppfylle kriteriene

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Oversette i operativ database og få et nytt andre nivå database	4 tolker 2 høynivå-språk lærere (en fransk, en engelsk)	3447 ord oversatt. Noen av dem har ingen oversettelse tilgjengelig (gassisk bestemte ord) 2. nivå MSL database	Mangel på menneskelige ressurs (2 flyttet ut fra Antananarivo). De andre har fulltidsjobb og trenger lang tid til å gjøre FMM-arbeidet. Forsinkelse av pengeoverføring, forstyrret aktivitet i prosjektet.

PROSJEKT TEGNORDBOK / -DVD

Oppgave 2: Språklig- og redigeringsarbeid

Fase 2.5: Side-redigering (Jan-jul08)

Kommentar: Denne oppgaven sto ofte på vent fordi det tok tid å motta tekst og bilder. Det tok lang tid å fullføre.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Side-redigering på datamaskiner	3 kvalifiserte døde fra Aka.Ma + 2 ekstra grafikere (døde)	425 sider redigert Omslaget er klar	Mange strømbrudd i løpet av året i Antananarivo

Oppgave 2: Språklig- og redigeringsarbeid

Fase 2.6: Korrigering (mai-Dec08)

Kommentar: Bilder, ord og oversettelser må være kontrollert og korrigert

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
1. trinn: Kontrollere grov-eksemplar av boken 2. trinn: Kontroll direkte på dataskjermen 3. trinn: Bilder og dataskjerm-korreksjon	4 tolker 2 lærere 1 DTT leder (grundig research, spesielt vitenskapelige ord og påpasselig av riktig oversettelse av tegn)	3447 ord kontrollerte	Mye strømbrudd i løpet av året i Antananarivo

Oppgave 2: Språklig- og redigeringsarbeid

Fase 2.7: Småbok-redigering (Jan-Apr09)

Kommentar: Den lille boken er et resultat av den store boken.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
1. trinn: apling filteret fra andre trinn MSL database 2. trinn: sette opp sidene	2 kvalifiserte døde 1 DTT leder (kontroll av ordene og tema-lister)	1325 ord 30 temaer	Ingen

Oppgave 3: Trykking av bøkene

Fase 3.1: Anbudsinnsbydelse (Mar-Nov09)

Kommentar: FMM har ingen erfaring på anbudskonkurransopp-gaver, så en konsulent er nødvendig

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
FMM ber en konsulent å behandle et anbud for trykking av bøkene	En konsulent og... FMM	Endelig ble et egnet trykkeri funnet på slutten av den politiske krisen	Politisk krise Mange firmaer er stengt og prisene er svært høye. Trykking av bøkene ble forsinket.

Oppgave 3: Trykking av bøkene

Fase 3.2 Trykking (Mar-May10)

Kommentar: FMM kunne ikke få trykket ut boken i 2009, for pengene fra NDF kom forsinket, i januar 2010. Det førte til at 2010-budsjettet ble "barbert" med tilsvarende beløp.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Kontrakt med trykkeriet	Trykkeriet	3000 små bøker (sortert etter tema) 500 store bøker (Sortert etter alfabetet)	FMM bestemte seg for å trykke flere bøker enn planlagt fordi NDF kuttet penger til nye utgaver. NDF sendte pengene veldig sent i desember, så FMM kan ikke bruke den i 2009, men må vente i 2010. Og NDF sier at det vil bli trukket i 2010 budsjettet. => Det blir ingen andre utgave.

Forklaring til bildene i bøkene

Fanavaovana ireo rehetra hita isaky ny voambolana tsirairay

(a) voambolana → bararaka
(b) vava → bararaka
(d) sary
(f) tondro
(g) laharana
(i) dikateny frantsay* → hato tanas fitana / hato tanas fitana
(h) loharano nipoitany* → hato tanas fitana
(i) fihetsika* → hato tanas fitana

(f) voambolana mitovy, ao ambadika
(e) marika isa
(j) dikateny anglisy* → hato tanas fitana
(k) fantra / vondrona

*hita amin'ny boky lehibe, saingy tsy misy ao amin'ny boky kely

(a) Voambolana
Somary ny voambolana fampiasan'ny marenina.

Mety ho teny malagasy, na teny vahiny nogasiana, na teny vahiny nindramina ireo voambolana hita eto ireo. Raha misy ny marika - ao aorian'ny voambolana dia voambolana fiteny andavanandro na fitenin-jatovo ny voalaza eo.

Manhina fa ny sampan-teny "manao" na "mpanao" ary amin'ny fototeny iray no fampiasan'ny marenina raha ny matoanteny no jarena. Na izany aza anefa dia misy sampan-teny hafa vitivitsy ihany voarakitra ato satria

Innholdet i hvert ordforråd bilde

Talte ord (hørsel) → **tsy miraharaha**
Døves "uttale" → n
Bilde av tegnet
Referansenummer i MSL database → p190c
Engelsk ord
Fransk ord → je m'en fiche ! / i don't give a damn ! (exp.) (exp.) (fam.) (colloq.)
Region der tegnet brukes
Opprinnelsen til tegnet → Fihetsika notoronina entina manao tsinontsinona ka lasa ralkitra
Beskrivelse av tegnet → Tanana iray manao "tsara" (2237b), ankihibe aka-soka ao ambany sacka, avy eo entina mankary anoloana somary midina.

PROSJEKT TEGNORDBOK / -DVD

Innhold i gassisk ordbok:

ankizy

Emne

Uttale-støtte som brukes av døve

Bilde av tegnet

Referansenummer i MSL database

1246b

Talte ord (hørsel)

Døves uttale

manenjika (fanenjika)
fanenjika rehetra

Region der tegnet brukes

"rehetra" = hele landet

Oppgave 4: VHS / DVD

Fase 4.1 Forberedelse-workshop (Apr07)

Kommentar: Workshop består av å forberede grunnleggende leksjoner og scenarier for utarbeidelse av VHS / DVD

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Workshop	4 kvalifiserte døve 4 tolker	*Leksjoner og forklaring om MSL. *Forklaring på hvordan du bruker boka *16 små historier i MSL (16 emner)	Ingen

Workshop

Oppgave 4: VHS / DVD

Fase 4.2 Filming og redigering (Apr-June07)

Kommentar: Unge døve og døve voksne har deltatt i fortelling av små historier. Fortellingen var utført av en student fra Aka.Ma

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Opptak i løpet av 8 helger	Skuespillere: 44 døve 4 hørende Teknikere: 4 døve En hørende (DTT leder)	16 små historier i MSL (16 emner) 100 minutter video med forklaring, historier, og øvelser	Ingen

Video-opptak

PROSJEKT TEGNORDBOK / -DVD

Oppgave 4: VHS / DVD

Fase 4.3 Duplisering (Nov08)

Kommentar: Kopieringsarbeid ble utsatt for å unngå eventuell tyv-kopier (ulovlige kopier) før utbredelse av produktet, og også på grunn av den generelle sene overføring av penger til FMM.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Anbuds-innbydelse	Profesjonell firma	4000 DVD	Generelt sen overføring av penger til FMM

Premiere for alle deltakere

Oppgave 5: Presentasjon og utdeling

Fase 5.1 Offisiell presentasjon (Døves Dag 2010)

Kommentar: Boken var klar i begynnelsen av 2010, men FMM besluttet å utsette den offisielle presentasjonen til det internasjonale Døves Dag søndag 26. september.

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
Offentlig presentasjon med tilstedeværelse av regjeringen og andre offisielle personer + 8 offentlige presentasjoner på TV	FM bord DTT leder Deafclub medlemmer, døv elever, lærere, tolker Publikum Departementet for befolkningen og andre offisielle representanter	Offisiell presentasjon	Ingen

Den offisielle presentasjonen av boken

PROSJEKT TEGNORDBOK / -DVD

Oppgave 5: Presentasjon og utdeling

Fase 5.2 Spredning (etter Døves Dag)

Kommentar: Boken var klar i begynnelsen av 2010, men FMM besluttet å utsette den offisielle presentasjonen til Døves Dag

Metode	Deltakere	Resultat	Problem
FMM gir noen bøker til alle døveklubber, skoler, offentlige kontorer. Døveklubber kan selge bøkene for å tjene penger.	FMM Døveklubber	Denne fasen er i gang	FMM kan ikke selge boken. Regjering tar mye i skatt fordi de trenger penger (krise).

	Stor bok	Liten bok
Salgspris via døveklubber (per bok)	100 000 ar	20 000 ar
Penger tilbake til FMM (per bok)	85 000 ar	15 000 ar
Penger beholdes av døveklubber for sin utvikling (per bok)	15 000 ar	5 000 ar

Oppsummering

Hovedproblem	Løsning
Tidspunktet feil på grunn av mangel på menneskelige ressurser og mangel på fritiden til de få MSL-spesialister	Aktivitet som ikke vil ta lang tid, ikke mange mennesker, men som kan gi bedre resultat -> MSL program på TV
De vanlige forsinkelser av overføring av penger og budsjett kutt.	NDF må følge den avtalte budsjett-planen. NDF skal ikke sende penger til sent på året, slik at FMM ikke kan bruke pengene mer.
Krise	Politisk situasjon

Hva er de indirekte fordelene av DTTs virksomhet?

- * Bøkene vil bli solgt av de lokale døveklubbene slik at de kan tjene penger til sin utvikling -> Og øke antall medlemmer
- * Bilder av ulike vokabularer er registrert i et grafisk database og FMM vil gi det til døveskolene til utvikling av ordforråd-kunnskap for unge døve barn
- * Bøkene viser at det ikke er nok MSL vokabularer, slik at døve samfunnet er klar over behovet for mer av MSL arbeid og utvikling.

Parallele aktiviteter

- * Lag en enkel vokabular DVDer for folk som lærer MSL (i plateform, på Aka.Ma, på Estiim, på ITT program) (delvis sponset av Handicap International)
- Spesielt attraktivt, vil denne oppgaven bli sponset av departementet for befolkningen neste år.
- * Produser MSL kort som skal selges av døveklubbene

Hva er fremtidens aktiviteter?

- * MSL TV sendinger på nasjonalt TV (finansiert av NDF 2011)
- * MSL online (nettside) (lokal partnerskap, 2010)
- * MSL ordforråd DVD (gassiske regjeringen 2011?)

2011 og utover, hva skjer?

Viderearbeid mht Tegnordboken/-DVD kan stoppe opp, på grunn av manglende støtte fra NDF/Atlas-alliansen.

* FMM utga 2010 to tegnordbøker med tilhørende DVD, laget av 35 kvinner og 32 menn, de aller fleste døve. Bøkene er allerede blitt veldig populære! Disse er spredt over hele landet; alle døveskolene har fått det, og alle lokale døveforeninger + flere forbindelser. Disse skal brukes i mange sammenhenger, også i tegnspråkundervisning. Fra 2012 kan det bli slutt på veiledning fra FMM, og likeså slutt på distribusjon av ordbøkene (FMM har ansvaret i dag).

* FMM skal opprette egen hjemmeside på internett, der de blant annet skal legge ut tegnordbok, som skal være lett tilgjengelig for alle.

* FMM har planer om å fortsette utvikling av tegnspråk på Madagaskar. De innsamlede over 3.000 tegn er bare begynnelsen. Men blir det noe av det?

* Det jobbes nå med å få laget tegnspråkkurs på TVM (nasjonal TV-kanal), gjerne ca et kvarters program hver uke. FMM har planer om å starte forberedelsene nå før jul 2010. Men mangler videokamera (ca 30.000 NOK) hvis kvalitet skal være tilpasset TV-sendinger. De skal gjøre alt arbeid selv og levere programmene til TV. Men det står i fare for ikke å bli gjennomført.

* FMMs planer om å øke besøk hos familier/naboer til døve barn, bl.a. for å undervise familien i tegnspråk, kan ta slutt. Dette tilbudet er viktig for det døve barnet, som endelig skal kunne få brukbar kommunikasjon med sin egen familie og naboer.